

ΠΕΡΙ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ.

Αἱ τριπλαῖ δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου—Οἰκιακὴ καὶ δημοσία ἀνατροφή—Ἡ ἀνάπτυξις τῶν τριπλῶν δυνάμεων τοῦ μαθητοῦ—Ἡ κατάλληλος ἐκπαίδευσις ἐκάστου.

Ἡ ΑΝΑΤΡΟΦΗ καὶ ἡ διδασκαλία ἔχουσιν ἀντικείμενον τὴν ἀνάπτυξιν τῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι δὲ αἱ δυνάμεις αὗται τριῶν εἰδῶν· ΦΥΣΙΚΑΙ, ΔΙΑΝΟΗΤΙΚΑΙ ἢ λογικαί, καὶ ΗΘΙΚΑΙ. Τὰς πρώτας ἔχει ὁ ἄνθρωπος κοινὰς μὲ τὰ ζῷα· αἱ δευτέραι ἀνήκουσιν εἰς τὴν ψυχὴν, εἰς τὴν αὔλον καὶ ἀθάνατον ἐκείνην οὐσίαν, τὴν ἐμψυχόνουσαν τὸ ἀνθρώπινον σῶμα. Ἄλλ' ἡ ψυχὴ αὕτη, ἥτις διανοεῖται, σκέπτεται, καὶ ἐνεργεῖ, ἔχει καὶ θέλησιν αὐτοπροαίρετον· δι' αὐτῆς ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ διακρίνῃ καὶ νὰ ἐκλέγῃ τὸ καλὸν ἀπὸ τοῦ κακῶν, τὸ δίκαιον ἀπὸ τοῦ ἀδίκου, καὶ δι' αὐτὴν καθίστάμεται ὑπεύθυνος τῶν πράξεων τοῦ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Εἰς τοῦτο δὲ συνίσταται καὶ ἡ ἡθικὴ αὐτοῦ, καὶ ἐκ τούτου πηγάζουν αἱ ἡθικαὶ αὐτοῦ δυνάμεις. Ἐπεταί ἄρα, ὅτι ἡ ἀνατροφή εἶναι ὁρῶν καὶ χρήσιμος πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς κοινωνίας, ὅταν περιλαμβάνῃ τὴν τελείαν καὶ ἁρμονικὴν ἀνάπτυξιν ἐπίσης καὶ τῶν τριῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου.

Εἶναι δὲ διττὴ ἡ ἀνατροφή, οἰκιακὴ καὶ δημοσία· καὶ ἡ μὲν οἰκιακὴ γίνεται κατ' οἶκον ὑπὸ τῶν γονέων καὶ συγγενῶν· ἡ δὲ δημοσία, εἰς τὰ σχολεῖα. Ἡ πρώτη ἀρμόζει κυρίως εἰς τὰς κόρας καὶ εἰς τὰ νήπια, μέχρι τοῦ πέμπτου ἢ ἑκτοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας των. Ἄλλ' αὕτη εἶναι περιωρισμένη καὶ ἀτελής, διότι οἱ πολλοὶ τῶν γονέων δὲν ἔχουσι τὴν ἀπαιτουμένην παιδείαν οὐδὲ τοὺς τρόπους διὰ νὰ δώσωσι τὴν ἀναγκαίαν ἀνατροφήν εἰς τὰ τέκνα των, ἢ ἀφ' ἐαυτῶν, ἢ διὰ παιδαγωγῶν ἐπιτηδεῶν. Μένει λοιπὸν ὡς τελειότερα καὶ ἐπωφελεστέρα ἡ δημοσία ἀνατροφή, ἡ εἰς τὰ σχολεῖα γινομένη. Ἀλλὰ διὰ νὰ ᾖ καὶ αὕτη τελεία καὶ τῶντι ὠφέλιμος, δὲν πρέπει νὰ περιορίζεται εἰς μόνην τὴν διδασκτικὴν, ἥτις εἶναι ἐν μέρος ἡ μέσον τῆς ἀνατροφῆς, ἀλλὰ νὰ περιλαμβάνῃ τὴν παιδαγωγικήν. Ἐπομένως ὁ διδάσκαλος θέλει εἶσθαι, καὶ ἥτο καλλήτερον νὰ ὀνομάζεται, παιδαγωγός.

Ὁ παιδαγωγὸς ἐπιφορτίζεται τὰ ὑψηλότερα καὶ σημαντικώτατα χρέη τῆς κοινωνίας, παρὰ τῆς Κυβερνήσεως καὶ παρὰ τῶν γονέων ἐμπιστευόμενος. Λαμβάνει εἰς τὴν ἐξουσίαν του καὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του νήπια, ἄδῶα, ἄκακα, καὶ ἀπαλὰ, τὰ ὅποια αὐτὸς ἔχει νὰ πλάσῃ ὡς ζῦμην, νὰ ἐντυπώσῃ εἰς τὸν νοῦν των ὁρᾶς ἰδέας περὶ πάντων, διευθετίζων τὰς ἐπιθυμίας των εἰς τὴν αἴσθησιν καὶ θέλησιν τοῦ καλοῦ, καὶ διευθύνων τὰς ἐξείς των πρὸς πράξιν αὐτοῦ. Τοιουτοτρόπως ἐμποροῦν νὰ μορφωθῶσιν ἄνθρωποι κοινωνικοὶ, πολῖται φωτισμένοι, τίμιοι, χρηστοὶ, γινώσκοντες τὰ κοινωνικά των καθήκοντα καὶ δίκαια, φιλήσυχοι, καὶ φιλοτεχνικοὶ, ἐξεύροντες καὶ δυνάμενοι νὰ ἐργάζωνται πρὸς τὸ ἴδιον αὐτῶν συμφέρον καλῶς καὶ ἐντίμως,

καὶ νὰ συνεργῶσι κοινῶς πρὸς τὴν κοινὴν εὐτυχίαν τῆς πολιτείας.

Ὁ δημοδιδάσκαλος λοιπὸν, συναισθανόμενος τὸ ὅποιον ἀναδέχεται μέγα καὶ ἐντιμὸν ἔργον τοῦ δημοσίου παιδαγωγοῦ, χρεωστεῖ νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν ὅχι τὴν διδασκαλίαν ἀπλῶς τῶν γνώσεων, ἀλλὰ τὴν ἀνατροφήν, δηλ. τὴν τελείαν καὶ ἴσην ἀνάπτυξιν τῶν τριπλῶν δυνάμεων τῶν μαθητῶν του· ἐπομένως τὸ ἔργον του πρέπει νὰ περιλαμβάνῃ· Α'. τὴν σωματικὴν ἢ φυσικὴν ἀνατροφήν τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἵγουν τὴν ἀνάπτυξιν τῶν σωματικῶν δυνάμεων καὶ τὴν υγείαν καὶ εὐρωστίαν τοῦ σώματος· Β'. τὴν ψυχικὴν ἀνατροφήν· αὕτη δὲ περιλαμβάνει· 1, τὴν λογικὴν ἢ διανοητικὴν ἀνατροφήν, ἥτις ἀποβλέπει τὴν ἀνάπτυξιν τῶν διανοητικῶν δυνάμεων διὰ τῆς ἀποκτήσεως τῶν ὠφελίμων εἰς τὸν βίον γνώσεων, καὶ τὴν μόρφωσιν τῆς ὁρᾶς κρίσεως· 2, τὴν αἰσθηματικὴν ἀνατροφήν, ἥτις ἀναπτύσσει τὴν αἴσθησιν τοῦ καλοῦ, τοῦ δικαίου, τοῦ ὀσίου· 3, τὴν ἡθικὴν, ἢ τὴν στηθικὴν ἀνατροφήν, ἥτις καταρτίζει τὰς κλίσεις καὶ ἐπιθυμίας, καὶ διευθετίζει τὴν θέλησιν.

Ταῦτα δὲ πρέπει νὰ ἐφαρμόζωνται καὶ εἰς τὴν ἀνωτέραν ἐκπαίδευσιν τῶν παιδῶν. Καὶ τῶν εἰς ἀνώτερα σχολεῖα μεταβαλλόντων ἡ ἀνατροφή πρέπει παρομοίως νὰ σκοπεύῃ τὴν σύγχρονον ἀνάπτυξιν τῶν τριπλῶν δυνάμεων· εἰς δὲ τὰ τῆς παιδείας μόνον πρέπει νὰ ἔχῃ διαφορὰν, ὥστε ἕκαστος τῶν διδασκομένων νὰ ἀποκτᾷ καὶ τὰς πρὸς τινα σκοπὸν (ἴδιον ὡς πρὸς αὐτὸν) ἀναγκαίας γνώσεις. Ἀς ἐξηγηθῶμεν εὐκρινέστερα· ἐκάστη κοινωνία ἢ πολιτεία συγκροτεῖται ἀπὸ ἀνθρώπων διαφόρων τάξεων καὶ καταστάσεων, αἵτινες εἰς τὰς εὐνομουμένας πολιτείας συμποσοῦνται εἰς τρεῖς ἢ τέσσαρας. Ἡ δὲ κοινὴ εὐταξία, ἡ ἡσυχία, ἡ εὐπορία, καὶ ἡ μερικὴ εὐτυχία ἐκάστου, καθὼς καὶ ἡ κοινὴ πάσης κοινωνίας, κρέμονται ἀπὸ τὴν κοινὴν ἀνατροφήν ὅλων τῶν τάξεων τῆς κοινωνίας, καὶ ἀπὸ τὴν κατάλληλον ἐκπαίδευσιν ἐκάστου ἀτόμου αὐτῶν τῶν τάξεων πρὸς ἀπόκτησιν τῶν ἀναγκαίων ἰδίως εἰς ἐκάστην γνώσεων. Κατάλληλον δὲ παιδεῖαν λέγω ἐκείνην, δι' ἧς ἐκάστης τάξεως πολίτης ἀποκτᾷ τὰς γνώσεις τὰς ἀναγκαίας εἰς τὸ νὰ γνωρίζῃ καὶ νὰ ἐκτελῇ ὅλα τὰ καθήκοντά του, καὶ εἰς τὸ νὰ πορίζεται τὰ πρὸς συντήρησιν του μέσα, μετερχόμενος καλῶς καὶ ἐπωφελεῶς εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν ἐν τι ἐπιτήδευμα. Ἡ προπαιδεία, ἔχουσα ἀντικείμενον τὴν μάθησιν τῶν κοινῶς ἀναγκαίων εἰς ὅλους γνώσεων, δύναται σχεδὸν νὰ ᾖ καὶ ἡ αὐτὴ δι' ὅλους· ἅμα δὲ ἀρχίσῃ ἡ μετὰ τὰς προπαιδευτικὰς γνώσεις λοιπὴ σειρά, δὲν δύναται νὰ ᾖ καὶ ἡ αὐτὴ δι' ὅλους, ἀλλὰ διάφορος πρὸς τὸν σκοπὸν ἐκάστης τάξεως τῶν ἐκπαιδευομένων ἀρμοζομένη. Ἄν ὁ μέλλων νὰ γένῃ γεωργὸς ἢ τεχνίτης ἀρχίσῃ νὰ σπουδάζῃ εἰς τὰ Ἑλληνικά, φέρ' εἰπεῖν, σχολεῖα τὰς αὐτὰς ἐξίσου γνώσεις, τὰς ὁποίας καὶ ὁ μέλλων νὰ γένῃ ἱατρός, ἢ νομικός, καταδαπανᾷ ὁ πρῶτος ματαίως τὸν καιρὸν του διὰ νὰ μάθῃ ὅσα μετ' ὀλίγον θέλει λη-

σμονήσειν ὡς ἄχρηστα εἰς τὴν μέλλουσαν τέχνην του. Τοιαύτη βέβαια διδασκαλία, γινομένη ἀσκόπως, καταντᾷ καὶ ἀνωφελής· εἰς τινὰς δὲ περιπτώσεις καὶ ἐπιζήμιος εἰς τὴν κοινωνίαν· διότι, ἂν ὁ ἀσκόπως ἐκπαιδευόμενος καὶ φθάσας εἰς ἡλικίαν καὶ εἰς ἓνα τινὰ βαθμὸν γνώσεων, δὲν ἔχῃ τοὺς τρόπους νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν σπουδὴν, ἕως ν' ἀποκτήσῃ τὰς γνώσεις τὰς ἀναγκαῖας εἰς τὸ νὰ ἐναγκαλισθῇ ἐν τι ἐπιτήδευμα ἐκ τῶν ἀνωτέρων καὶ ὑψηλῶν τῆς κοινωνίας, ὁ τοιοῦτος, ὡς μὴ μαθὼν ἐν καιρῷ καὶ μὴ δυνάμενος νὰ μετέλθῃ μὴδὲ κάμμιαν τέχνην, ἄρα ἀνδρωθῇ, τρέπεται ἐξ ἀνάγκης εἰς ὀκνηρίαν, εἰς πολυπραγμοσύνας καὶ ῥαδιουργίας, γινόμενος βάρος τῆς κοινωνίας, εἰς τὴν εὐτυχίαν τῆς ὁποίας δὲν ἔχει τίποτε νὰ συνεισφέρῃ ἐκ τῆς ἐργασίας του· ἀλλὰ μάλιστα ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῶν ἄλλων ἀπαιτεῖ αὐτὸς ν' ἀπολαμβάνῃ ἔτοιμα. Τοιαύτη παιδεία ἄσκοπος γεννᾷ τοὺς οἰηματίας ἢ ἡμιμαθεῖς, οἵτινες ἕως τέλους καταντᾷσι δυστυχεῖς, ἢ μάλιστα τρομεραὶ τῆς ἀνθρωπότητος μὲ τὰς κακίας των.

Τὴν κατάλληλον ἐκπαίδευσιν εὐρόντες οἱ φωτισμένοι λαοὶ ὡς μόνον μέσον καὶ πηγὴν εὐτυχίας, διαιροῦσι καὶ αὐτὰ τὰ προπαιδευτικὰ σχολεῖα εἰς δύο βαθμοὺς. Εἰς ἕκαστον δ' ἐξ αὐτῶν οἱ μαθητευόμενοι, ἀφ' οὗ διδάσκονται τὰς κοινὰς εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῶν ἀνθρώπων προκαταρκτικὰς γνώσεις, μανθάνουσιν ἰδίως καὶ τὰς εἰδικὰς, ἐκείνας δηλ. αἵτινες εἶναι χρήσιμοι εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν τάξιν καὶ εἰς ὅ,τι μέλλουν νὰ ἐναγκαλισθῶσιν ἐπάγγελμα.

[Ἐκ τοῦ Παιδαγωγοῦ.]

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ.

ΔΙΑ τί ἐπλάσθησαν οἱ ἄγγελοι, καὶ εἰς τί χρησιμεύουσι; Κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, “ Πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα, εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν.” τούτέστι καταγίνονται εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ, ἀφοῶσαν τοὺς κληρονόμους τῆς σωτηρίας. Καὶ σημειωτέον ὅτι ὄχι ὀλίγοι τινὲς μόνον, ἀλλὰ πάντες ἐνασχολοῦνται τοιοιτοτρόπως. Ὁ Θεὸς εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὸ ἰδιαίτερον τοῦτο ἔργον, ὅτε ἐδημιούργησεν αὐτοὺς. Πρὸ τῆς γενήσεως βασιλοπαιδὸς προβλέπονται τροφὸι καὶ θεράποντες· ὡσαύτως πρὸ τῆς ὑπάρξεως τῶν ἀνθρώπων διωρίσθησαν οἱ ἄγγελοι ὡς πνεύματα λειτουργικὰ διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν.

Θεωρούμενος οὕτω πως ὁ Χριστιανὸς, πόσον φαίνεται δεδοξασμένος! Τὸν ἀληθῆ Χριστιανὸν, ὅστις ἀγαπᾷ τὸν Κύριον Ἰησοῦν, καὶ συμμορφώνει τὰ αἰσθήματα καὶ τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ μὲ τὰς ἱερὰς παραγγελίας τοῦ Εὐαγγελίου, τὸν τοιοῦτον, ὡς κληρονόμον τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἄγγελοι διακονοῦσιν. Ὅποιαδήποτε καὶ ἂν ᾖναι ἢ θέσις αὐτοῦ ἐν τῷ παρόντι κόσμῳ, εἴτε Λάζαρος εἶναι λιμοκτονούμενος παρὰ τὴν πύλιν τοῦ πλουσίου, εἴτε ἅγιος προφήτης, εἴτε ἀπόστολος Παῦλος, ἄγγελοι ἀποστέλλονται εἰς διακονίαν αὐτοῦ. Πολλάκις ὁ εὐσεβὴς

Χριστιανὸς περιφρονεῖται ὑπὸ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ὁ Θεὸς φροντίζει ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ διατάσσει ἄγγέλους νὰ τὸν ὑπηρετῶσι.

Ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης λέγει ἐν τῇ Ἀποκαλύψει, “ Καὶ ὅτε ἤκουσα καὶ ἔβλεφα, ἔπεσον προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύντός μοι ταῦτα· καὶ λέγει μοι, “Ὅρα μὴ· σύνδουλός σου γάρ εἰμι, καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν προφητῶν, καὶ τῶν τηρούντων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου· ΤΩ ΘΕΩ ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΟΝ.” Οἱ ἄγγελοι δὲν ἐπλάσθησαν διὰ νὰ προσκυνῶνται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ διὰ ν' ἀποστέλλωνται ὡς λειτουργικὰ πνεύματα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος κατακρίνει ὡσαύτως τὴν λατρείαν τῶν ἀγγέλων, λέγων πρὸς τοὺς Κολοσσαεῖς, “ Μὴδεὶς ὑμᾶς καταβραβεύετω, θύλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων.” Ὁ Ψαλμωδὸς λέγει περὶ τοῦ Θεοσεβοῦς, “ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, τοῦ διαφυλάξαι σε ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς σου· ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.” Ὁ δὲ Σωτὴρ ἡμῶν εἶπεν, “ Ὅρατε μὴ καταφρονήσητε ἐνός τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντός βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς μου, τοῦ ἐν οὐρανοῖς.” Καὶ ὁ ἐλάχιστος Χριστιανὸς διακονεῖται ὑπὸ τῶν ἀγγέλων τοῦ Ὑψίστου· πόσον δ' αὐξάνει τὴν ἀξιοπρέπειαν αὐτοῦ, ὅτι καὶ εἰς τὴν παρούσαν ταύτην ταπεινὴν κατάστασιν ἔχει περὶ αὐτὸν λειτουργικὰ ἐνδοξὰ πνεύματα.

Ὁ Λάζαρος ἀποθανὼν μετεκομίσθη ὑπ' ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ· φαίνεται δὲ κατὰ πρῶτον ἀληθῶς θαυμάσιον, ὅτι ὁ Θεὸς ἔστειλε τὰ δεδοξασμένα τοῦ φωτὸς πνεύματα εἰς διακονίαν τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου, ὅστις ἀπέθανε παρερριμμένος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, πεννασμένος, καὶ ἡλωμένος. Ἀλλὰ διατί νὰ μᾶς φαίνεται παράδοξον; μήπως ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἐνδοξοὶ αὐτοῦ ἄγγελοι θαμβόνονται, ὡς ἡμεῖς, μὲ τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν; Ὁ Λάζαρος ἦτο τέκνον Θεοῦ, καὶ οἱ ἄγγελοι ἔβλεπον τοῦτο. Ὁ υἱὸς βασιλέως δὲν εἶναι ἀράγε ἄξιος ὑπολήψεως, ὅποιαδήποτε καὶ ἂν ᾖναι τὰ φορέματά του; Ὁ ἄσωτος τῆς Εὐαγγελικῆς παραβολῆς ἐφαίνετο μὲν εὐτελής καὶ ἀξιοκαταφρόνητος· ἀλλ' ἐπιστρέψας οἶκαδε, ἀπέβαλε τὰ ῥάκη του, καὶ ἐνεδύθη μὲ τὰ καλῆτερα ἱμάτια, καὶ ἔβαλε δακτυλίους εἰς τὰς χεῖρας καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας του. Ἄν ὁ Χριστὸς δὲν ἠσχύνθη νὰ καταβῇ ἐξ οὐρανοῦ, καὶ νὰ καλέσῃ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἀδελφούς του, ἐτι δὲ καὶ νὰ νύψῃ τοὺς πόδας των, διατί νὰ μὴν ὑπηρετῶσιν αὐτοὺς οἱ λατρεύοντες καὶ ἀγαπῶντες Ἐκείνον ἄγγελοι; Ὅτε ὁ πατριάρχης Ἰακώβ ἐπλησίαζεν εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἠσαῦ, “ συνήντησαν αὐτῷ οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ· καὶ ἀναβλέψας εἶδε παρεμβολὴν Θεοῦ παρεμβεβληκυῖαν” περὶ δὲ τοῦ προφήτου Ἐλισαῖ ἐκείνου καὶ τοῦ δούλου αὐτοῦ τὸ ὄρος ἐπληρώθη ἀγγέλων ἐν εἰδεί ἵππων καὶ ἁμαξῶν.— Ἀς ἀγωνιζόμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ κατασταθῶμεν ἅξιοι τῆς τῶν ἀγγέλων διακονίας.